

Det rådgivende organs bemærkninger til Retssikkerhedsenhedens undersøgelse 'Kommunernes vejledningspligt over for børn og unge i udsatte positioner og deres forældre'

Rapporten belyser, hvordan kommuner varetager vejledningspligten over for børn og unge i udsatte positioner og deres forældre.

Det rådgivende organ er overordnet tilfreds med rapporten. Det rådgivende organ finder, at rapporten indeholder mange interessante konklusioner, der kan bidrage til en større indsigt på området. Det rådgivende organ bemærker, at det er positivt, at der fremgår forskellige perspektiver i rapporten, sådan at både kommuners, forældres og børns perspektiver bliver belyst. Det er også positivt, at der fremgår konkrete eksempler på, hvordan vejledningen kan udføres.

Det rådgivende organ anfører nogle metodiske implikationer og begrænsninger af undersøgelsen. Det rådgivende organ finder det vigtigt at få præciseret rapportens relativt snævre omfang. Således handler rapporten udelukkende om vejledningspligten og ikke om indholdet af andre beslutninger eller andre aspekter af de belyste sager. For at undgå misforståelser er det vigtigt at holde sig for øje, at vejledningspligten kun er ét aspekt af mange i den kommunale sagsbehandling. Det rådgivende organ bemærker herved, at der kan være andre spørgsmål, der kan være afgørende i forhold til retssikkerheden på området.

Det rådgivende organ bemærker desuden, at der udelukkende indgår empiri fra anbringelsessager i rapporten. Det er vigtigt at understrege, at undersøgelsen udelukkende handler om anbringelsessager. Det bemærkes, at dele af undersøgelsens konklusioner er påvirket af, at rapporten kun omhandler disse sager, da anbringelsessager adskiller sig fra andre kommunale sager. Dertil kommer, at de anbringelsessager, der indgår i empirien, for en stor dels vedkommende, er anbringelsessager uden samtykke og ofte med et højt konfliktniveau.

Det rådgivende organ bemærker, at der er forskel på hvordan vejledningen beskrives fra hhv. den kommunale side og borgernes side. Det bemærkes, at resultaterne kunne se anderledes ud, hvis det empiriske grundlag havde været mere bredt end anbringelsessager, herunder at undersøgelsen også havde medtaget sager, hvor forældre eller børn, havde henvendt sig til kommunen for at få hjælp.

Det rådgivende organ bemærker på baggrund af ovenstående, at rapportens resultater ikke er statistisk generaliserbare, hverken internt i den enkelte kommune eller på tværs af kommuner, da undersøgelsen omfatter 16 anbragte unge, 11 forældre til anbragte og få sagsbehandlere i fem kommuner. Det rådgivende organ bemærker, at rapporten ikke desto mindre peger på relevante problemstillinger, som kan give anledning til yderligere fokuserede analyser.

Det rådgivende organ bemærker, at det bør fremgå, hvor mange helt konkret, der er tale om, når rapporten skriver, at "flere" af de interviewede har svaret dette og hint. Det er væsentligt at have med, da dette også kan være med til at vise, hvor udbredt problematikken er.

Det rådgivende organ bemærker desuden, at når børnene udtaler sig om vejledning og taler om at tage en person med, så vil en del af disse møder være det der i loven er at betragte som det personrettede tilsyn. Det rådgivende organ bemærker, at det i forhold til rapportens gengivelser af børnenes og de unges udtalelser synes at være en sammenblanding af vejledning og det personrettede tilsyn.

Desuden skal det rådgivende organ særligt fremhæve nedenstående delkonklusioner fra undersøgelsen:

Sagsbehandlerens tilgængelighed

I rapporten beskrives det, at borgerne har varierende oplevelser med sagsbehandleres tilgængelighed, samt at kommunerne er bevidste om denne problematik. Det rådgivende organ bemærker, at tilgængelighed er et tema, der fylder hos både kommuner, børn og forældre. Det rådgivende organ påpeger vigtigheden af at fremhæve sagsbehandlerens tilgængelighed for borgerne.

Vejledning gives af mange andre end sagsbehandleren

Rapporten viser, at både unge og forældre i vidt omfang, modtager vejledning fra andre end deres sagsbehandler. Dels fra kommunen i bredere forstand – fx i form af en § 54-støtteperson, der er ansat eller bevilget af kommunen – dels fra mange andre fagpersoner og private relationer i deres netværk. Særligt de unge i rapporten modtager i høj grad vejledning fra de voksne på deres anbringelsessted.

Det rådgivende organ bemærker, at denne tendens kan være et udtryk for et udækket vejledningsbehov. Det rådgivende organ påpeger yderligere, at det kan være meningsfuldt, i nogle tilfælde, at eksempelvis socialpædagoger, der er en del af de anbragte børns hverdag, påtager sig en vejlederrolle på anbringelsesstedet. Det kan være en kvalitet og en fordel, at det er nogen i nærheden af de unge, der vejleder, fordi de unge har tillid til dem. Det bemærkes, at dette er særligt for anbringelsessager, og formentligt ser anderledes ud i andre typer sager.

Det rådgivende organ påpeger vigtigheden af at have fokus på, hvordan man sikrer kvaliteten af vejledningen i situationer, hvor det ikke er sagsbehandleren, der vejleder. Det bemærkes, at det er vigtigt at sikre, at alle informationer kommer med i disse situationer. Det rådgivende organ bemærker, at det er vigtigt at tale om kompetenceudvikling i denne sammenhæng.

Det rådgivende organ finder det relevant at perspektivere til initiativet i Børnene Først om færre forskellige myndighedspersoner i barnets liv. I tilfældene i rapporten, er det dog ikke nødvendigvis myndighedspersoner, der vejleder, men perspektiveringen vurderes interessant.

Mundtlig vejledning

Det rådgivende organ bemærker, at der er en tendens til, at rapportskriveren udleder forklaringer på, hvad årsagen er til, at de interviewede svarer, som de gør. Et eksempel på dette er i afsnittet med titlen "Sproget er fint – men vejledningen utilstrækkelig for unge og forældre". Det rådgivende organ bemærker, at rapportskriveren årsagsforklarer følgende: "*Det kan skyldes, at de ikke har fået vejledning om disse forhold. Men det kan også skyldes, at sagsbehandleren ikke har formået at gøre vejledningen forståelig og tilpasse den til deres situation og forudsætninger*". Det rådgivende organ bemærker, at rapportskriverens angivelse af årsager og konklusioner ikke kan efterprøves og derfor muligvis ikke er retvisende.

Skriftlig vejledning

I rapporten beskrives det, at forældrene efterspørger mere og bedre skriftlig vejledning, f.eks. om processen og deres rettigheder som forældre til et anbragt barn. I rapporten beskrives det, at det er vigtigt for forældrene at kunne tilgå vejledningen på et tidspunkt, hvor de er klar til det, frem for f.eks. at modtage den samtidig med, at de får at vide, at deres barn skal anbringes.

Det rådgivende organ bemærker, at konklusionen ang. skriftlighed er genkendelig. Det rådgivende organ påpeger vigtigheden af, at det er svært at modtage vejledning i en følelsesmæssig kritisk situation, eksempelvis når man får at vide, at ens barn skal anbringes. Det rådgivende organ bemærker, at der findes pjecer til børn fra Socialstyrelsen, men at der så vidt vides ikke findes tilsvarende pjecer til forældre til anbragte børn. Det bemærkes, at forældrene mangler noget at vende tilbage til, eksempelvis en pjece.

Vejledning af børn og unge i forbindelse med anbringelse

I rapporten beskrives det, hvordan de unges oplevelser af den vejledning, de har fået om processen i forbindelse med anbringelsen, for flere af dem, afhænger meget af, om de oplevede at have mulighed for at være med til at bestemme, at de skulle anbringes, og hvor det skulle være.

Det rådgivende organ bemærker, at der er en pligt til at inddrage barnet inden valg af anbringelsessted. Det rådgivende organ bemærker, at kommunerne ikke altid formår at inddrage børnene inden valg af anbringelsessted. Rapportens beskrivelser af de unges oplevelser svarer til de oplysninger, der fremgår af Børnesagsbarometret. Det rådgivende organ bemærker desuden, at det fremgår af rapporten, at børn er klar over, at de har rettigheder, men ikke kender til dem mere detaljeret. Det rådgivende organ bemærker, at viden om specifikke rettigheder af afgørende for, at børnene kan gøre brug af rettighederne.

Af rapporten fremgår det, at flere af de unge ikke ved, at de har ret til at klage over kommunens afgørelser. Det fremgår af rapporten, at de unge gerne vil informeres om dette, uanset om de vil gøre brug af det eller ej. Det rådgivende organ bemærker, at når de unge ikke klager, kan dette muligvis hænge sammen med den manglende begrundelse for deres anbringelse.

Bisiddere

Det fremgår af rapporten, at det kun er nogle få af de unge, der husker eksplicit at være blevet vejledt om deres ret til en bisidder. De fleste af de interviewede unge fortæller, at der altid er en voksen fx fra anbringelsesstedet med til møder med sagsbehandleren, men det er forskelligt, om de selv er med til at bestemme, at det er sådan.

Det rådgivende organ bemærker, at når unge ikke husker eksplicit at være blevet vejledt om deres ret til en bisidder, kan det skyldes, at de unge interviewede, som er i alderen 14-18 år, ikke kan huske det, fordi de blev anbragt som små. Det rådgivende organ bemærker, at VIVE i deres rapporter er meget opmærksomme på, hvorfor unge svarer, som de gør. VIVE skriver bl.a. i sin trivselsundersøgelse, at en af årsagerne til, at så mange ikke oplever sig inddraget i forbindelse med valg af anbringelsessted, er, at de unge var små, da de blev anbragt og derfor ikke kan huske det.

Det rådgivende organ finder det overraskende, at de unge ikke kender ordet bisidder. Det er interessant i forhold til, at eksempelvis Børns Vilkår bruger dette ord. Det rådgivende organ bemærker, at det er udtryk for en skævvridning når børn og unge ikke kender ordet bisidder.

Det rådgivende organ bemærker desuden, at det fremgår af rapporten, at børn kan tage en forælder med som bisidder. Det rådgivende organ bemærker, at forældre har interesser i sagen og derfor ikke bør fungere som bisiddere. Det rådgivende organ bemærker vigtigheden af, at en bisidder ikke har interesse i sagen, og at dette fremgår af lovgivningen.

Uvildighed i rådgivningen

Det rådgivende organ bemærker, at det beskrives i rapporten, at der kan opstå mistillid til sagsbehandleren, og at dette kan komme til udtryk i forhold til forældre, der er skeptiske over for støttepersoner bevilget af kommunen. Det rådgivende organ bemærker desuden en risiko for, at borgerne ikke tydeligt nok er blevet vejledt i forhold til deres muligheder for valg af støtteperson.